

№ 2

«INSON KAPITALI VA
IJTIMOIY RIVOJLANISH»

«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»

ISSN: 3030-3672

Google
scholar

Volume 2, Issue 2, 2021

Samarqand_2021

SCAN ME

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ШАРОФ РАШИДОВ НОМИДАГИ САМАРҚАНД
ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

II СОН

**Инсон капитали ва ижтимоий ривожланиш
журнали**

Journal Human capital and social development

**Журнал Человеческий капитал и социальное
развитие**

**«ИНСОН КАПИТАЛИ ВА ИЖТИМОЙ РИВОЖЛАНИШ»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
ЖУРНАЛИ**

Бош муҳаррир: т.ф.д., проф. Халмурадов Рустам Ибрагимович

Бош муҳаррир ўринбосари: ф-м.ф.н., доц. Хушвақтов Ҳаким

Абдилҳақович

Котиб: и.ф.н., доц. Усманова Дилафруз Каршиевна

Техник муҳаррир: PhD, доц. Насимов Икром Хусанович

ТАҲРИРИЯТ КЕНГАШИ

ЎзФА академиги, и.ф.д., проф. Абдурахмонов Қаландар Ходжаевич

ЎзФА академиги, и.ф.д., проф. Гуломов Саидахрор Саидахмедович

и.ф.д., проф. Нехода Евгения Владимировна (Россия)

и.ф.д., проф. Зенченко Светлана Вячеславовна (Россия)

и.ф.д., проф. Недоспасова Ольга Павловна (Россия)

PhD, professor Ian Patterson (Австралия)

PhD, associate professor Slawomir J. Wroblewski (Польша)

и.ф.д., проф. Холмўминов Шайзоқ Рахматович

и.ф.д., проф. Пардаев Мамаюнус Қаршибоевич

и.ф.д., проф. Мухаммедов Мурод Мухаммедович

и.ф.д., проф. Мирзаев Кулмамат Жонузокович

и.ф.д., проф. Сафаров Баходир Шахриёрович

и.ф.д., проф. Хомитов Комил Зоитович

и.ф.д., проф. Бобаназарова Жамила Холмурадовна

и.ф.д., проф. Насимов Дилмурод Абдуллоевич

и.ф.н., проф. Асланова Дилбар Хасановна

PhD, доц. Джуракулов Шохрух Давронович

и.ф.н., доц. Кривокора Евгения Ивановна (Россия)

и.ф.н., доц. Юлдашев Шамсиддин Қиёмиддинович

и.ф.н., доц. Низамов Ахтам Нуъмонович

и.ф.н., доц. Бозоров Бердимурод Улуғмуродович

и.ф.н., доц. Бобоқулов Баҳромкул Маматкулович

13 Sfera uslug: novaya koncepsiya razvitiya / V.M. Rutgayzer, T.I. Koryagina, T.I. Arbuzov et al. - M.: Economics, 1990. - p. 148.

14. Teplitskiy V., Kostyukovskiy Yu. Kak otsenit investitsionnyu privlekatelnost predpriyatiya // Delovaya jizn, 1993. - № 9. - С. 11-18.

15. Tkachenko A.A. Zanyatost i ekonomika: politika gosudarstva v perexodnyy period. - M. ООО. «Informgraf», 2000. - p. 215.

16. Urakov J.R. Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatlari samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi (Samarqand viloyati misolida) // diss. iqt. fan. candidate. - T.: SamISI. 2011. 79-80 p.

17. Shumpeter Y.A. Istoriya ekonomicheskogo analiza in 3 tt. - SPb.: Ekonomicheskaya shkola, 2004.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Н.Қ.Мамадиёров – Самарқанд давлат университети тадқиқотчиси

Аннотация. Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва спорт ташкилотлари таснифланган, жисмоний тарбия ва спорт соҳасининг ривожланиш тенденциялари таҳлил қилинган ҳамда жисмоний тарбия хизматларини ривожлантириш бўйича илмий таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар. жисмоний тарбия, спорт, спорт иншоотлари, спорт клублари, спорт-соғломлаштириш марказлари.

Аннотация. В данной статье проведена классификация организаций физической культуры и спорта в Республике Узбекистан, проанализированы тенденции развития в сфере физической культуры и спорта, разработаны научные предложения и рекомендации по развитию служб физической культуры.

Ключевые слова. физкультура, спорт, спортивные сооружения, спортивные секции, физкультурно-оздоровительные центры.

Abstract. This article classifies physical culture and sports organizations in the Republic of Uzbekistan, analyzes development trends in the field of physical culture and sports, develops scientific proposals and recommendations for the development of physical culture services.

Keywords. physical education, sports, sports facilities, sports sections, health and fitness centers.

Жисмоний тарбия маданиятнинг инсонни жисмоний тарбиялаш, жисмоний ривожланиш ва жисмоний тайёргарлик орқали жисмоний ҳамда интеллектуал жиҳатдан камол топтириш, унинг қобилиятини ва ҳаракат фаоллигини такомиллаштириш, соғлом турмуш тарзи кўникмаларини

шакллантириш, ижтимоий мослаштириш мақсадида жамият томонидан яратиладиган ҳамда фойдаланиладиган кадриятлар, нормалар ва билимлар йиғиндисидан иборат бўлган қисми ҳисобланади [1].

Кўп асрлик тарихга қарамай, жисмоний тарбия бугун ҳам ривожланиб, такомиллашиб бормоқда. Қуйидагилар кўриб чиқиладиган соҳанинг асосий омиллари ҳисобланади: фаол урбанизация жараёнлари, меҳнатнинг автоматлашуви, гипокинезия, атроф-муҳит сифатининг ёмонлашуви, сурункали касалликлар (семириш ва ҳоказолар) сонининг ортиши, соғлиқни сақлашни ривожлантириш концепциясининг ўзгариши [2].

Республикада охириги йилларда жисмоний тарбия ва спортни оммалаштириш, аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, имкониятлари чекланган шахсларнинг жисмоний реабилитацияси учун зарур шарт-шароитлар яратиш ҳамда мамлакатнинг халқаро спорт майдонларида муносиб иштирок этишини таъминлаш борасида изчил чоратадбирлар амалга оширилмоқда [3].

Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва спорт соҳаси билан шуғулланувчи ташкилотларни иккита: ташкилий ва иқтисодий йўналишдаги ташкилотларга ажратиш мумкин (1-расм).

Давлат статистика қўмитаси маълумотларига кўра, республикада спорт иншоотлари сони йил сайин ортиб бормоқда. Жумладан, 2011-2020 йиллар мобайнида спорт иншоотлари сони 1413 тага ёки 2,8 фоизга ортган. 2020 йилдаги 51540 та спорт иншоотларидан 27573 таси қишлоқ жойларида жойлашган. Жами спорт иншоотларининг бир кунли қуввати (ўтказиш имконияти) 2061,3 минг кишини, қишлоқ жойларда эса 1020,7 минг кишини ташкил этади [5].

Спорт иншоотлари республикада доимий аҳоли сонига боғлиқ ҳолда барпо этилган. Статистик маълумотларга кўра, доимий аҳоли сони кўп бўлган Фарғона, Самарқанд ва Қашқадарё вилоятларида спорт иншоотлари сони ҳам кўпчилиқни ташкил этади. Таҳлилларга кўра, 2020 йилда спорт иншоотлари сони 2011 йилга қараганда Жиззах (23,8%), Хоразм (9,5%), Тошкент (8,0%), Самарқанд (7,0%), Қашқадарё (5,8%) ва Фарғона (2,7%) вилоятларида ортган, республиканинг қолган ҳудудларида эса камайган.

Расм. Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва спорт соҳаси ташкилотлари таркиби [4]

Ўзбекистон Республикасидаги спорт иншоотларининг асосий қисмини текисликдаги спорт иншоотлари (77,5%) ва спорт заллари (21,1%), қолган атиги 1,4 фоизини стадионлар ва сузиш бассейнлари ташкил этади. Кўрилаётган даврда стадионлар сони – 12,3, спорт заллари сони – 20,4, сузиш бассейнлари сони – 41,3 фоизга ортган. Аксинча бу даврда текисликдаги спорт иншоотлари сони 1,8 фоизга қисқарган.

Республикада спорт иншоотларининг бир кунлик спорт машғулотларини ўтказиш қуввати қарийб 1,5 миллион кишини ташкил этиб, умумий аҳолининг сонига нисбатан спорт иншоотлари билан таъминланиш даражаси 4,5 фоиздан ошмайди.

Республикада 78 та жисмоний тарбия ва спорт клублари мавжуд бўлиб, уларнинг 51 таси – олий таълим муассасаларида, 10 таси – меҳнат жамоаларида, қолган 17 таси бошқа муассасаларда фаолият кўрсатади. Таҳлилларга кўра, сўнгги 5 йилда клублар сони 26 тага ортган. Албатта, бу ижобий ҳолат. Аммо, клублар сонини республика ҳудудлари кесимида таҳлил қилиш, унинг номуносив жойлашганлигини кўришимиз мумкин. Спорт клубларининг 66,6 фоизи Тошкент шаҳри (41,0%) ва Самарқанд вилоятида (25,6%) фаолият кўрсатади. Тошкент ва Қашқадарё вилоятларида атиги 1 тадан спорт клуби мавжуд. Доимий аҳоли сони бўйича етакчилик қиладиган Фарғона ва Сурхондарё вилоятларида бирорта ҳам жисмоний

тарбия ва спорт клублари йўқ.

Ўзбекистон Республикасида 332 та спорт таълим муассасалари фаолият кўрсатади (1-жадвал).

1-жадвал

Ўзбекистон Республикасида турлари бўйича спорт таълим муассасалари сони, бирлик [6]

	2011 йил	2015 йил	2016 йил	2017 йил	2018 йил	2019 йил	2020 йил	2020 йилда 2011 йилга нисбатан ўзгариши	
								+, -	%
Жами	584	604	617	347	356	329	332	-252	56,8
<i>шундан:</i>									
Болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари	448	469	472	234	226	230	234	-214	52,2
Олимпиа захиралари ихтисослаштирилган болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари	83	80	89	9	6	6	6	-77	7,2
Ихтисослаштирилган болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари	-	-	-	49	53	53	56	-	-
Олий спорт маҳорати мактаблари	5	12	13	11	11	11	11	6	220,0
Ихтисослаштирилган мактаб интернатлар	-	28	28	29	30	14	14	-	-
Олимпиа захиралари коллежлари	-	15	15	15	15	15	15	-	-

1-жадвалдан кўринадики, 2011-2020 йиллар давомида спорт таълим муассасалари сони 252 тага ёки 43,2 фоизга камайган. Кўрилатган даврда олий спорт маҳорати мактаблари сони ортган, аммо бу даврда болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари, олимпиа захиралари ихтисослаштирилган болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари ва ихтисослаштирилган мактаб интернатлар сони камайган.

Жисмоний тарбия ва спорт соҳасида давлат-хусусий шерикликни ривожлантириш, давлат мулки бўлган бўш турган спорт объектлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ҳамда спорт иншоотларининг моддий-техника базасини ривожлантириш мақсадида спорт таълим муассасаларида хусусий спорт иншоотларининг фаолият кўрсатишига алоҳида эътибор қаратилган. Хусусан, 2015-2020 йиллар мобайнида спорт таълим муассасаларининг хусусий спорт иншоотлари сони 118 тага ёки 5,3 фоизга ортган. Бу даврда хусусий спорт майдон ва майдончаларидан ташқари қолган барча спорт иншоотлари сони ортган.

Жисмоний тарбия билан шуғулланувчиларнинг гендер таркибини таҳлил қилганимизда, қизларга қараганда ўғил болалар кўпроқ спорт билан шуғулланади. Яъни жисмоний тарбия билан шуғулланувчиларнинг 51,2 фоизини – ўғил, қолган 48,8 фоизини қиз болалар ташкил этади. Бу кўрсаткични ҳудудлар кесимида таҳлил қилиш Сирдарё ва Тошкент вилоятларида жисмоний тарбия билан шуғулланувчилар жинс таркибида – қизлар, қолган ҳудудларда эса ўғил болалар устунлик қилишини кўрсатди.

Маълумки, олимпия спорт турлари иккига: ёзги ва қишки олимпия спортга бўлинади. Ўзбекистон миллий олимпия қўмитаси ҳисоботларини таҳлил қилиш мамлакатимизда ёзги олимпия спорт турларидан бадминтон, чим устида хоккей, қоя забт этиш, гандбол, гольф, регби, сувга сакраш, трамполин, триатлон, қизки олимпия спорт турларидан фигурали учиш, шорт-трек, тоғ чангиси, биатлон, сноуборд ва хоккей ривожланмаганлигини кўрсатди.

Ўзбек халқи кўп асрлардан бери ўзининг Ўзбекистон миллий спорти бўлган кураш, белбоғли кураш, турон ва бойкўрғон асосчилари бўлган жангчи полвонлари ва афсонавий чавандозлари билан фахрланади. Мустақиллик туфайли жаҳонга миллий спорт турларини таништириш имконияти туғилди.

Статистик маълумотлар таҳлили гуруҳларда миллий спорт турлари билан шуғулланаётганлар сонининг камаяётганлигини кўрсатмоқда. Жумладан, 2011-2020 йиллар давомида гуруҳларда миллий спорт турлари билан шуғулланаётганлар сони 12,8 минг кишига ёки 18,5 фоизга камайган. Бу даврда миллий спорт тури ҳисобланган турон якка кураш билан шуғулланувчилар сони – 72,0, курашда – 15,4, ўзбек жанг санъатида эса 7,1 фоизга қисқарган. Таҳлил қилинаётган йилларда фақат белбоғли кураш билан шуғулланувчилар сони 26,7 минг кишига ортган.

Республикада жисмоний тарбия ва спорт соҳасида кадрлар тайёрлаш давлат ижтимоий сиёсатининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади. Республикада малакали спортчи ва мураббийларни ўқитиш ҳамда тайёрлаш тизими йўлга қўйилган. Статистик маълумотларга қараганда, 2020 йилда 444,3 мингта спортчи разрядчилар тайёрланган. Таҳлилларга кўра, 2011-2020 йилларда тренерлар сони 9,7 мингтадан 12,7 мингтага ёки 30,9 фоизга ортган. Бу даврда аёл тренерлар сони 1,7 мингтага ёки 73,7 фоизга кўпайган.

Спортчи разрядчилар оммавий тоифа, 1-тоифа, спорт устаси номзоди ва спорт устаси бўйича тайёрланади. Таҳлил қилинаётган даврда барча тоифа бўйича тайёрланган спортчи разрядчилар сони ортган. Айниқса, спорт устаси номзоди (50,8%) ва спорт устаси (50,0%) сони юқори суръатда ўсган.

Прогнозларга кўра, яқин келажакда республикада соҳага катта эътибор қаратилаётганлиги сабабли жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланувчи аҳоли сони мунтазам ортиб боради (2-жадвал).

2-жадвал

**Ўзбекистон Республикаси жисмоний тарбия ва спорт хизматларининг
истикбол кўрсаткичлари, % [7]**

№	Кўрсаткичлар	2020 йил	2021 йил	2022 йил	2023 йил	2024 йил	2025 йил	2025 йилда 2021 йилга нисбатан ўзгариши (+,-)
1.	Жами аҳоли таркибида жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шуғулланадиган аҳоли улуши	18,2	20,1	23,9	25,8	27,7	29,9	11,7
2.	Аҳолининг жисмоний тайёргарлиги ва саломатлиги даражаси	14,9	17,8	22,0	24,6	27,9	29,7	14,8
3.	Таълим муассасалари спорт иншоотларидан самарали фойдаланиш даражаси	36,8	39,6	44,9	49,7	54,8	59,8	23

2-жадвалдан кўринадикки, 2020 йилда жами аҳоли таркибида жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шуғулланадиган аҳоли улуши 18,2 фоизни ташкил этган бўлса, 2025 йилга бориб бу кўрсаткич 29,9 фоизга етади. Прогноз даврида бунга мос ҳолда аҳолининг жисмоний тайёргарлик ва саломатлик даражаси 14,9 фоиздан 29,7 фоизгача ортиши кутилади.

Ҳисоб-китобларимизга кўра, олий таълим муассасалари ва умумтаълим мактаблари спорт иншоотларидан фойдаланиш даражаси 2020 йилдаги 36,8 фоиздан 2025 йилда 59,8 фоизга етади.

Жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришни белгилаб берадиган омилларни аниқлаш соҳа хизматларини ривожлантиришнинг ташкилий-иқтисодий механизмини такомиллаштиришнинг асосий йўналишларини белгилаб олиш имконини беради. Бизнингча, бу жараён ташкилий-иқтисодий механизм турига қараб жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги бошқарувнинг турли даражаларида амалга оширилиши керак.

Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги меъёрий-ҳуқуқий база мақбул эмас, шу туфайли биз уни яхшилаш учун қатор чоратadbирларни таклиф қилдик.

Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спорт оид атиги битта қонун қабул қилинган. Бизнингча, жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришнинг алоҳида йўналишларини очиб берадиган қонунлар тизимини яратиш мақсадга мувофиқ. Ўзбекистондаги жисмоний тарбия ва спорт тўғрисидаги доиравий қонун барча бу тизимнинг бошида туриши керак. Унда мамлакат бутун жисмоний тарбия ва спорт тизими фаолиятининг асосий тушунчалари

ва принциплари ёзиб қўйилган бўлиши, шунингдек бу соҳадаги давлат сиёсатининг асосий мақсадлари ва устуворликлари эълон қилинган бўлиши керак. Асосий қонунда эълон қилинган давлат сиёсати мақсадларининг ҳар бири бу соҳадаги жисмоний тарбия ва спорт субъектлари ўртасидаги муносабатларни тартибга соладиган мустақил қонунга айланиши керак. Шундан келиб чиқиб “Жисмоний тарбия ва спорт кодекси”ни ишлаб чиқиш ва қабул қилиш керак. Таклиф этилаётган кодексда профессионал спорт, терма жамоалари спортчиларини тайёрлаш, болалар ва ўсмирлар спорти, ногиронлиги бўлган шахслар ўртасидаги спорт алоҳида бобларда келтирилиши керак. Ушбу кодекс давлат томонидан қўйилган мақсадларга эришишга қаратилган қатор дастурлар, шунингдек уларни амалга ошириш механизмларини очиб берадиган қонун ости ҳужжатлари билан қўллаб-қувватланиши керак.

Бунда жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги ҳуқуқий базани шакллантиришда қуйидагиларни ҳисобга олиш зарур. Биринчидан, қонунчилик базаси жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги халқаро ҳуқуқий ҳужжатлар мазмунига мос келиши керак. Бунга Жисмоний тарбия ва спорт халқаро хартияси, Европа спорт хартияси ва Олимпия харитаси, шунингдек бошқа халқаро ҳуқуқий ҳужжатлар киради. Хорижий мамлакатлар, шу жумладан МДХ ва Болтиқ бўйи мамлакатларининг жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги ўз қонунчилик базасини шакллантириш бўйича тажрибасини ҳам ҳисобга олиш зарур. Иккинчидан, бизнингча, қонун давлатнинг жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришга доир сиёсатини аниқ шакллантириши керак, чунки **Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва оммавий спортни ривожлантириш концепциясига** мувофиқ Ўзбекистон Республикасида 2023 йилгача жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш давлат сиёсатидаги устуворликлардан бири сифатида эълон қилинди. Учинчидан, жисмоний тарбия ва спорт бўйича норматив база Ўзбекистоннинг таълим, соғлиқни сақлаш, молия, солиқ солиш, суғурта соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ва бошқа асосий федерал қонун ҳужжатларининг амалдаги нормалари билан ўзаро боғлиқ бўлиши керак. Тўртинчидан, жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги қонунчилик базасини ривожлантириш учун ижро этувчи ҳокимият органлари ва жамоат спорт бирлашмалари билан биргаликда меъёрий соҳа базасини мунтазам янгилаб бориш зарур, чунки жамиятимиз ҳаётининг иқтисодий, ижтимоий ва бошқа соҳаларидаги ўзгаришлар унинг тизим фаолият шартларига мос бўлишини талаб қилади.

Бу соҳада **бошқарувнинг самарали тузилмасини шакллантириш** жисмоний тарбия ва спортнинг ташкилий-иқтисодий механизмини такомиллаштиришнинг энг муҳим йўналиши ҳисобланади. Бизнингча, Жисмоний тарбия ва спорт вазирлиги, спорт федерациялари ва миллий олимпия қўмитаси ваколатларини бирлаштирган **Ўзбекистон спорт**

конфедерациясини ташкил этиш соҳада бошқарувнинг самарали тузилмасини шакллантиришга амалий ёрдам кўрсатади. Тизимда бошқарувнинг йўқлиги жисмоний тарбия ва спорт учун ажратиладиган маблағлардан самарали фойдаланиш имконини бермаяпти. Модомики, ҳозирги вақтда спортнинг алоҳида турлари доирасида асосий раҳбарлик спорт федерацияларига тегишли экан, уларнинг фаолиятини назорат қиладиган олий орган таъсис этиш мақсадга мувофиқ. Масалан, Жисмоний тарбия ва спорт вазирлиги иштирокида давлат улуши 51 фоизни ташкил этган жамоат ташкилотини ташкил этиш мумкин. Улушнинг қолган қисми спорт турлари бўйича федерациялар ўртасида тенг тақсимланиши керак. Бу давлатга жисмоний тарбия ва спортни эълон қилинган устуворликларга мувофиқ ривожлантириш жараёнини назорат қилиш имконини беради.

Давлат бошқарув органларида “спорт лоббиси”ни ташкил этиш жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришда муҳим босқич ҳисобланади. Бу мақсад учун аъзолари спортда катта муваффақиятга эришган йирик тадбиркорлар ва жамият арбоблари бўлган “спорт партияси” ёки “спорт уюшмаси”ни ташкил этиш таклиф этилади. Бу иш фаолияти давлат ҳокимияти органларида жисмоний тарбия ва спорт манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган бўлиши керак. Унинг ишининг асосий йўналишлари қуйидагилар бўлиши керак: жисмоний тарбия ва спортни барча даражадаги бюджетлардан молиялаштиришни оширишда фаол иштирок этиш, оммавий спортни ривожлантириш учун молиялаштириш манбаларини излаш, ҳомийларни профессионал спортга жалб қилиш фаолияти. Бу, энг аввало, оммавий спорт соҳасини моддий-техник ва молиявий таъминлашни марказлаштириши ва барқарорлаштириши керак.

Жисмоний тарбия ва спортга ажратиладиган бюджет маблағларини оқилона тақсимлаш жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги ташкилий-иқтисодий механизмларни такомиллаштиришнинг муҳим йўналишларидан биридир. Бунда, бизнингча, профессионал спорт ва ҳамма учун спорт ўртасида аниқ чегарани белгилаш зарур.

Бизнингча, спорт клубларининг профессионал жамоаларини барча даражадаги бюджетлардан молиялаштиришни кескин камайитириш зарур. Бу профессионал жамоа мақоми унинг фойда олиш мақсадидаги фаолиятини назарда тутиши билан изоҳланади, бу эса, ўз навбатида, унинг ўзини қоплашини кўзда тутиши керак. Ҳозирги вақтда профессионал жамоаларнинг аксарияти бюджет маблағлари ёрдамсиз фаолият кўрсата олмайди, уларнинг харажатлари тузилмасида бюджет маблағларининг улуши анча катта. Худудлар раҳбарияти вилоят, туман (шаҳар)да муваффақиятли профессионал жамоанинг мавжудлиги жисмоний тарбия ва спортни тарғиб қилишда ва аҳолининг турмуш сифатини оширишда катта роль ўйнашини ва бунинг натижасида давлатнинг профессионал клубларга ёрдами мақсадга мувофиқлигини аниқ англаб етади. Бироқ бундай кўмак

бериш, бизнингча, биринчи навбатда, ушбу клубларнинг болалар-ўсмирлар мактаблари фаолиятини таъминлашда, эскиларини модернизациялашда ва янги жисмоний тарбия ва спорт иншоотларини куришда, яъни ушбу клубларнинг инфратузилмасини таъминлашда акс этиши керак. Айни вақтда бош жамоани молиялаштириш, ўйинчиларни сотиб олиш, спортчиларга иш ҳақи тўлаш – буларнинг барчаси клуб ўз тадбиркорлик фаолиятидан ишлаб олган маблағлари ҳисобидан амалга оширилиши керак.

Хулоса қилиб айтганда, жисмоний тарбия-спорт ташкилотлари томонидан кўрсатиладиган хизматлар сифати улар самарали ишлашининг муҳим шарти ҳисобланади. Айнан фойдаланувчилар талабларини қондириш спорт ташкилотига ўз миқдорларини ушлаб қолиш ва янада кўпайтиришда ёрдам беради. Бундан ташқари, давлат томонидан жисмоний тарбия ва спорт хизматлари сифатини жамоатчилик назорат қилишини таъминлаш учун жисмоний тарбия-спорт хусусиятига эга хизматлар сифати давлат стандартини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги қонуни // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2015 й., 36-сон, 473-модда.
2. Физическая культура и физическая подготовка: Учебник. / Под ред. В.Я. Кикотя, И.С. Барчукова. – М.: ЮНИТИ, 2016. – С.31.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 январдаги “Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва спортни янада такомиллаштириш ва оммалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5924-сон [Фармони](#) // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 25.01.2020 й., 07/20/5924/0081-сон.
4. Манба: расм муаллиф тадқиқотлари асосида тузилган.
5. www.stat.uz.
6. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида муаллиф томонидан тузилган.
7. Жадвал муаллиф ҳисоб-китоблари асосида тузилган.

KAMBAG'ALLIK MUAMMOSI VA UNING DARAJASINI BAHOLASH

Nasimov Ikrom Xusanovich – Tarmoqlar iqtisodiyoti kafedrasi dotsenti, PhD., Samarqand davlat universiteti, nasimovikrom2020@gmail.com

Annotatsiya. Kambag'allik muammosi qadim zamonlardan beri insoniyat jamiyatini tashvishga solib keladi. Ammo, shunga qaramay, insoniyat bugungi kungacha bu muammoni hal qila olmadi. Va, paradoksal ravishda, qashshoqlik har qanday jamiyatning ajralmas xususiyati bo'lib qolmoqda. Qashshoqlik ko'p

МУНДАРИЖА:

1. Инсон капиталини баҳолаш ва ривожлантириш муаммолари
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Ҳилола Нематовна Очилова Меҳрангиз Олимовна Мамаюнусова
2-16
2. Камбағалликни камайитириш чора-тадбирлари
Бобаназарова Жамила Холмуродовна
16-21
3. Феномен проблематики отмывания денежных средств, полученных преступным путем в российской экономике и методов регулирования
Зенченко Светлана Вячеславовна Воронин Иван Анатольевич
21-31
4. Оценка синергетического эффекта в туризме
Усманова Дилафруз Каршиевна
31-42
5. Наука и религия – единство противоположностей
Мухаммедов Мурод Мухаммадиевич Мухаммедова Зарина Муродовна Муродов Шавкатжон Фарходович
42-50
6. Improving the management mechanism of service enterprises
Arabov Nurali Uralovich Ismailov Baxit Abdireymovich Akhmedov Jamol Akhmedovich
50-64
7. Ўзбекистон республикасида жисмоний тарбия ва спорт хизматларини ривожлантириш йўналишлари
Н.Қ.Мамадиёров
64-72
8. Kambag'allik muammosi va uning darajasini baholash
Nasimov Ikrom Xusanovich
72-78
9. Факторы развития инновационной деятельности в Узбекистане
Камилова Наргиза Абдукахоровна
79-84
10. The development of agriculture in the works of Amir Temur for economic reasons

Halikova Lola Nazarovna
84-88
11. Давлат бюджети -ијтимоий-иқтисодий ривожланишнинг муҳим омили
У.Худайбердиев
89-93
12. Жаҳон иқтисодиётини глобаллашуви ва байналминаллашувининг босқичлари
А.Х.Джумаев
93-106